

HUI GU I DE AO MEN

མེས་ཀྱི་ལང་ཏུ་ལྷག་
པའི་ཨའོ་མོན།

ཡབ་ལ་ཁྱིམ་མགོན་པོ་གཡུང་ཀྱུང་གྱི་པ་བརྒྱུད།

མེ་ཤིང་གསལ་བའི་རྒྱ་བཀའ།

མེས་ཀྱལ་གྱི་པང་དུ་ལོག་པའི་
ཡའོ་མོན།

རྒྱང་རྒྱང་གིས་གཙོ་སྤྱོད་བྱས།
ཡབ་གཞིས་མགོན་པོ་གཡུལ་ཀྱལ་གྱིས་བརྒྱར།

མི་རིགས་དཔེ་སྟུན་ཁང་།

本书根据同心出版社 1998 年 10 月第 1 版北京第 3 次印刷
版本翻译出版

དེབ་འདི་ནི་བྱང་ཁྱེད་ཀྱི་སྐྱེད་ཁང་གི་1998ལོའི་ཟླ་10པའི་པར་གཞི་1པའི་
ལེ་ཅིན་གྱི་པར་ཐང་སྔ་པ་གཞིར་བཟུང་ཉེ་བསྐྱེད་ནས་བསྐྱེད་པ་ཡིན།

ཐེས་ཀྱི་ལྷ་གྱི་པར་དུ་ལོག་པའི་ཡེ་མོན།

*

བྱང་བྱང་གིས་གཙོ་བྱེད་བྱས།

ཡབ་གཞིས་མགོན་པོ་གཡུལ་ཀྱི་ལྷ་གྱིས་བསྐྱེད།

མི་རིགས་དཔེ་སྐྱེད་ཁང་གིས་བསྐྱེད་ཁྱེད་ཀྱི་འགྲེམས་སྤྲོད་བྱས།

(ལེ་ཅིན་ནི་ཐིང་ལི་བྱང་ལམ་ཨང་14པ། སྤྲེད་ཨང་100013

ཁ་པར་ཨང་གྲངས་64234411—6511)

མི་རིགས་དཔེ་སྐྱེད་ཁང་གི་སྐྱེད་ཁྱེད་པར་གྲིག་ཁང་ནས་པར་བསྐྱེད་བྱས།

མི་རིགས་པར་ཁང་ནས་པར་བསྐྱེད།

1999ལོའི་ཟླ་12པར་པར་གཞི་དང་1པ་བསྐྱེད་བྱས།

1999ལོའི་ཟླ་12པར་ལེ་ཅིན་དུ་པར་ཐང་སྔ་པ་བསྐྱེད་བྱས།

དེབ་ཆད། 787×1092 1/32 དཔར་ཤོག་6.375

དཔར་གྲངས་0001—500 དེབ་རིན་ཆེན་8.00

图书在版编目(CIP)数据

回归的澳门:藏文/洪虹主编;尧西·贡布玉杰译. —
北京:民族出版社,1999.12

ISBN 7-105-030703-2

I. 回… II. ①洪… ②尧… III. 澳门—概况—藏语 IV.
D676.59

中国版本图书馆 CIP 数据核字(1999)第 69323 号

民族出版社出版发行

(北京市和平里北街 14 号 邮编 100013)

民族出版社微机照排 民族印刷厂印刷

各地新华书店经销

1999 年 12 月第 1 版 1999 年 12 月北京第 1 次印刷

开本:787×1109 1/32 印张:6.375

印数:0001—500 册 定价:8.00 元

该书如有印装质量问题,请与本社发行部联系退换
(总编室电话:64212794;发行部电话:64211734)

དཀར་ ཆག

ལེ་ཆན་དང་ཕ། ཡའོ་མོན་གྱི་གནད་དོན་འབྱུང་རྒྱུ་སྟོན། ... (1)

1. ཡའོ་མོན་གྱི་རང་བྱུང་གནས་ཚུལ་མདོར་
བསྟུས། (1)

2. ལོ་རྒྱུས་འཕེལ་རིམ། (12)

3. ཕོར་ཐིུ་ཀལ་བས་རིམ་བཞིན་ཡའོ་མོན་
བཅན་བབྱུང་བྱས་ཚུལ། (20)

ལེ་ཆན་གཉིས་པ། ཡའོ་མོན་གྱི་གནད་དོན་ཐག་གཅོད་དང་།
ཧུང་གོ་དང་ཕོར་ཐིུ་ཀལ་གཉིས་ནས་དབྱེ་
འབྲེད་གྲས་མོལ་བྱས་པའི་སྟོན། (36)

1. རྒྱལ་ཁབ་བཅུགས་རྗེས་རང་རྒྱལ་སྲིད་གཞུང་
ནས་ཡའོ་མོན་གནད་དོན་ལ་འཛིན་པའི་ཅ་
དོན་ལངས་སྟོགས། (36)

2. ཧུང་གོ་དང་ཕོར་ཐིུ་ཀལ་གཉིས་བར་ཕྱི་
འབྲེལ་འབྲེལ་བ་བཅུགས་པ་དང་ཡའོ་མོན་
གྱི་གནད་དོན་ལ་འཕེལ་རྒྱས་གསར་བ་
བྱུང་བའི་སྟོན། (38)

3. ཧུང་ཕོར་གཉིས་ནས་ཡའོ་མོན་གནད་དོན་
སྟོར་ལ་དབྱེ་འབྲེད་གྲས་མོལ་བྱས་ཚུལ།
..... (44)

ལེ་ཆན་གསུམ་པ། རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་ལ་ལམ་ལུགས་གཉིས་ཞེས་
 བ་དང་ཡོད་མོན་གྱི་གཞི་ཅུང་བཅའ་བྲིམས།
 (49)

1. རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་ལ་ལམ་ལུགས་གཉིས་ཞེས་
 བའི་བསམ་ཚུལ་གྱི་གཙོ་བོའི་གནད་དོན།
 (51)

2. ཡོད་མོན་གྱི་གཞི་ཅུང་བཅའ་བྲིམས་བརྩ་
 ཚུལ། (57)

ལེ་ཆན་བཞི་པ། བར་བཀལ་དུས་སྐབས་ཀྱི་ཡོད་མོན། (63)

1. གྲུང་ཚོར་མཉམ་འབྲེལ་འབྲེལ་གཏུགས་ཚོགས་
 རྒྱུད་། (64)

2. བར་བཀལ་དུས་སྐབས་ཀྱི་གནད་དོན་ཆེན་པོ་
 གསུམ། (72)

3. ཡོད་མོན་དམིགས་བསལ་ཁུལ་གྱི་སྤྱི་གཞི་ལྟ་ཡོན་
 ལྟན་ཁང་འཛུགས་ཚུལ། (86)

ལེ་ཆན་ལྔ་པ། ཡོད་མོན་གྱི་ཆབ་སྲིད་དང་བཅའ་བྲིམས་
 ལམ་ལུགས། (91)

1. ཡོད་མོན་སྲིད་དོན་ལམ་ལུགས་ཀྱི་སྒྲིམ་གཞི།
 (93)

2. ཡོད་མོན་གྱི་བཅའ་བྲིམས་ལམ་ལུགས།
 (109)

3. ཡོད་མོན་གྱི་གྲང་ཁྱེར་དོ་དམ་ལམ་ལུགས།
 (113)

4. ཡའོ་མོན་གྱི་གཞུང་ཞབས་པའི་ལམ་ལུགས།
..... (117)

ལེ་ཆན་བྱུག་པ། ཡའོ་མོན་གྱི་དཔལ་འབྱོར་གནས་རྒྱལ་རགས་
རིམ། (124)

1. ཡའོ་མོན་གྱི་ཕྱིར་གཏོང་ལས་སྒྲོན་བཟོ་ལས།
..... (128)

2. ཕུན་སུམ་ཆོགས་ཤིང་དར་རྒྱས་ཆེ་བའི་ཡུལ་
སྒྲོན་སྒྲོ་འཆམ་དང་རྒྱན་འཇུགས་ལས་ཀ།
..... (133)

3. ཡའོ་མོན་གྱི་དདུལ་ཙ་དང་ས་ཁང་བདག་
ཁོངས་གྱི་ཐོན་ལས། (138)

4. ཉིན་རེ་བཞིན་འབྱུང་སྒོ་ཆང་དུ་འགྲོ་བའི་
འགྲིམ་འབྲུལ་དང་ཤོང་བྱིར་འཇུགས་སྒྱུན།
..... (147)

5. ཡའོ་མོན་གྱི་ཕྱི་ཕྱོགས་དཔལ་འབྱོར་འབྲེལ་
བ། (155)

ལེ་ཆན་བྱུག་པ། ཡའོ་མོན་གྱི་རིག་གནས་སྒྲོབ་གསོ་དང་གནའ་
བྱུལ་བྲགས་ཅན།
..... (161)

1. ཡའོ་མོན་གྱི་སྒྲོབ་གསོའི་ལམ་ལུགས།
..... (161)

2. ཡའོ་མོན་གྱི་ཆན་ཙལ་དང་རིག་གནས།
..... (166)

3. ཡའ་མོན་གྱི་གསར་འགྱུར་ལས་རིགས།
..... (171)
4. བྱད་ཆོས་བྱུང་མང་མ་ཡིན་པ་ལྟར་པའི་
གནའ་ཤུལ་གྲགས་ཅན། (175)
- ཡའ་མོན་གྱི་ཆོགས་ཀྱི་ཕྱགས་ཆང་མའི་
སྐད།
..... (180)
1. ཡའ་མོན་གྱི་ཆོས་ལུགས། (180)
2. ཡའ་མོན་གྱི་ཡུལ་སྤུལ་གོམས་གཤེས།
..... (186)
3. ཡའ་མོན་གྱི་སྤྱི་ཆོགས་ཕན་བདེ་དང་སྦྲུག་
བཅོས། (193)

ཡའ་མོན་བརྒྱུད་པ།

ལེ་ཆེན་དང་པོ།

ཡའོ་མོན་གྱི་གནད་དོན་

འབྲུང་རྒྱུན་རྒྱུ།

1. ཡའོ་མོན་གྱི་རང་བྱུང་གནས་ཚུལ་མདོར་བསྟུས།

གནས་ཡུལ་དང་རྒྱུན།

ཡའོ་མོན་དེ་རང་རྒྱལ་སྐམ་ས་ཆེན་པོའི་ཤར་རྩེའི་མཆོ་རྒྱུད་ཀྱི་གོང་
རྒྱུ་ཞིང་ཆེན་གྲུ་ཅང་གཅང་པོའི་རྩ་མདོའི་རྒྱབ་ཁར་གནས་ཡོད།
ཤར་དུ་གྲུ་ཅང་གཅང་པོའི་རྩ་མདོ་དང་འབྲེལ་ཞིང་། ཤར་ཀང་དང་
བར་དུ་ལིང་ཉིང་ཡང་རྒྱ་མཆོས་བཅད་ནས་ཁ་སྐྱོད་དུ་ཆགས། རྒྱབ་དུ་
མོའི་རྒྱུ་མོན་དང་འབྲེལ་ཡོད་ལ་གྲོང་ཁྱེར་གྲུ་ཉེའི་ཡི་ཐབ་ཅེ་གྲང་རལ་
དང་བར་དུ་ཞིང་ཆེད་སྤྱི་ལེ་གཅིག་གྲང་མ་ཟིན་པའི་རྩེ་ཅང་གཅང་པོ་ཁོ་
ན་ལས་ཟིན། ཡའོ་མོན་གྱི་རྩ་མཆོག་སུ་ཟུ་མཐའ་མི་མདོན་པའི་རྩེ་གྲང་
གོའི་རྒྱ་མཆོ་དང་། བྱང་རྩུག་སུ་གོན་གྱི་དེ་ས་ཆ་དབྱེ་མཆམས་ཡིན་
པའི་ཆ་ནས་གྲུ་ཉེའི་ཡི་གྲང་པེ་དང་སྐམ་ས་གཅིག་དུ་འབྲེལ།

ཡའོ་མོན་ནི་རྒྱབ་དུ་སྐམ་ས་ཆེན་པོ་དང་མདུན་དུ་རྒྱ་མཆོ་ཆེན་པོ་
ཡོད་པའི་ཡུལ་གྱི་ཞིག་རེད། དེ་གལ་ཆེའི་དཔལ་འབྱོར་གྱི་གྲོང་ཁྱེར་ཡིན་

པའི་ཤང་ཀང་དང་། ཀོང་གྲོ་གཉིས་དང་མཉམ་དུ་གྲུ་ཅང་གཙང་
 པའི་སྒྲ་མདོའི་གཡས་གཡོན་གཉིས་སུ་ཚྭ་གས་གསུམ་པོ་ཁག་སོ་སོར་གནས་
 ཡོད། ཤང་ཀང་དང་བར་ཐག་སྤྱི་ལེ་61ལས་ཟེད། ཀོང་རྒྱང་དང་
 བར་ཐག་སྤྱི་ལེ་105ཡོད། རྒྱ་སྐད་དང་སྐད་ས་གཉིས་ཀྱི་འགྲིམ་འགྲུལ་
 ཏེ་ཅང་གི་སྟབས་བདེ་ཞིང་། ཡུལ་ཡུང་གནས་སའི་བཟང་ཆ་དེ་རིགས་
 ཡོད་པའི་དབང་གིས། རྒྱ་རབས་16སྐབས་ནས་ཡའོ་ཨོན་དེ་ཤར་རྒྱལ་
 གཉིས་བར་ཉོ་ཆོང་བྱེད་སའི་གལ་ཆེའི་གྲུ་ཁ་ཞིག་རྒྱ་ཡུར་བྱེད།

ཡའོ་ཨོན་ས་ཁུལ་དེ་ཡའོ་ཨོན་མེད་སྤྱིང་ཕན་དང་དེ་བཞིན་སྟོ་
 ཚྭ་གས་ཀྱི་ཏང་ཙའེ་དང་ལུ་ཁྱོན་ཁེར་རྒྱང་སྤྱིང་ཕན་གཉིས་བཅས་ཚུད་
 ཡོད། སྤྱིང་ཕན་དེ་གསུམ་གཞུང་ཐིག་གཅིག་གི་སྐོག་ཡོད་པ་དང་། ད་
 ཆ་གཞི་རྩའི་ཆ་ནས་ཡུག་གཅིག་རྒྱ་འབྲེལ་ཡོད། ཡའོ་ཨོན་སྤྱིང་ཕན་དང་
 ཏང་ཙའེ་སྤྱིང་ཕན་གཉིས་བར། སྤྱི་ལོ་1974ལོར་བྱང་ཚྭ་གས་ཀྱི་སྤྱི་ཅན་
 མཁོན་ཁང་ནས་འགོ་འཁུགས་ཏེ། རྒྱ་མཚོའི་སྐོག་སྤྱི་ལེ་2570ཡོད་པའི་
 ཟམ་ཆེན་ཞིག་བཏབ། སྤྱི་ལོ་1994ལོར་སྤྱིང་ཕན་ཡང་ཀང་ཡའོ་གྲུ་ཁ་ནས་
 ཏང་ཙའེ་ལ་འགྲོ་སར་རིང་ཆད་སྤྱི་ལེ་4380ཡོད་པའི་མཇེ་འགྲོགས་ཟམ་
 ཆེན་བརྒྱབས་པ་དང་། སྤྱི་ལོ་1969ལོར་རྒྱ་མཚོ་བསུབས་ནས་བརྩས་
 པའི་རིང་ཆད་ལ་ཏེ་ལམ་སྤྱི་ལེ་2225ཡོད་པའི་གཞུང་ལམ་གྱིས་ཏང་ཙའེ་
 དང་ལུ་ཁྱོན་གཉིས་གཅིག་རྒྱ་འབྲེལ་ཡོད།

ཡའོ་ཨོན་གྱི་སྐམ་སའི་རྒྱ་ཁྱོན་ཏེ་ཅང་གི་རྒྱང་རྒྱང་ཡོན་ཞིང་།
 དཔུང་གཞིའི་ཡིག་ཆའི་ནང་འཁོད་པར་གཞིགས་ནས། སྤྱི་ལོ་
 1912ལོའི་སྐབས། ཡའོ་ཨོན་གྱི་སྤྱིང་ཕན་ལ་སྤྱི་ལེ་གྲུ་བཞི་མ་12.
 69ལས་ཟེད། དེའི་ནང་ཡའོ་ཨོན་མེད་སྤྱིང་ཕན་ལ་སྤྱི་ལེ་གྲུ་བཞི་མ་3.

49དང་། ཉང་ཅའི་སྒྲིང་ཕྱན་ལ་སྒྱུ་ལེ་གྲུ་བཞི་མ་2.57 ལུའུ་རྟོན་སྒྲིང་
 ཕྱན་ལ་སྒྱུ་ལེ་གྲུ་བཞི་མ་6.63ཡོད། ཡའོ་མོན་དུ་མི་འཁོར་འཕར་སྒྲོན་
 དང་དཔལ་འབྱོར་གོང་འཕེལ་འགྲོ་བ་དང་ཆབས་ཅིག་དུ་ས་ཆ་མཁོ་སྒྲིང་
 བྱེད་པའི་ཐད་འགལ་བ་ཉིན་རེ་བཞིན་ཆེ་དུ་ཕྱིན་ཕྱབས། ཡའོ་མོན་སྒྲིང་
 གཞུང་ནས་གཞི་རྒྱ་ཆེན་པོས་མཆོ་བསུབས་ཏེ་ས་ཆ་བཟོ་བའི་བཟོ་སྒྲུབ་
 བྱས་པར་བརྟེན། སྐམ་སའི་རྒྱ་ཁྱོན་རིམ་བཞིན་ཆེ་དུ་ཕྱིན་ཞིང་། སྒྱི་
 ལོ་1994ལོར་སྒྲིབས་སྐབས། ཡའོ་མོན་གྱི་རྒྱ་ཁྱོན་དེ་རྒྱ་ལམ་ལྷབ་གཅིག་
 འཕར་ནས། ས་ཆའི་རྒྱ་ཁྱོན་སྒྱུ་ལེ་གྲུ་བཞི་མ་23.5ཟེན་ཡོད།

ཡའོ་མོན་ཞེས་པའི་མིང་དེ་འབྱུང་རྐྱེན།

ཡའོ་མོན་ལ་མིང་གཞན་མང་པོ་ཡོད་པ་དཔེར་ན། ཉའོ་ཅིང་ཡའོ་
 དང་། བང་ཅུན་ཡའོ། ཉའོ་ཅང་། ཉའོ་ཅིང་། ཅིང་ཉའོ།
 ཅིང་རུའུ། ལན་ཉའོ། མ་ཅའོ་སྐག་ས་ཡོད་མོད། འོན་ཀྱང་རྟག་དུ་
 འཁོད་པའི་མིང་ནི་ཉའོ་ཅིང་ཡའོ་དང་། ཡའོ་མོན་གཉིས་ཡིན། རྒྱ་
 རིགས་ཀྱི་ཤོད་རྒྱན་དུ། གང་ལྟར་རྒྱ་མཆོའི་སྒྲིང་དུ་རིལ་བརྟེན་ནས་
 རྒྱང་འགོག་སྐབ་ཅིང་མེད་རྒྱ་ལེན་སྐབ་སར་ཡའོ་ཞེས་བརྗོད་སྒྲིལ་ཡོད།
 ཡའོ་ཞེས་པའི་རྒྱ་ཡིག་གི་ཡིག་འབྲུ་དེའི་གོ་དོན་འོ་མ་ནི་རྒྱ་མཆོའི་འགྲམ་དུ་
 གྲུ་བཞུད་ཆོག་སར་ཟེར་བ་དང་། གནའ་རབས་སུ་སྒྱུ་རྒྱལ་གྱི་ཆོང་པ་
 དང་ཆོང་རྒྱག་སར་ཡང་ཟེར་གྱི་ཡོད།

ཡའོ་མོན་མཐའ་འཁོར་ས་ཁྲལ་ནས་ཉ་སྐག་ཤིན་དུ་མང་པོ་ཐོན་
 ཞིང་། རྒྱང་མེད་ལ་མཆོ་སྐབས་འཇམ་པ་དང་། དཀར་གསལ་སྐབས་
 རང་ཞལ་ངོམས་པའི་དུས་གནའ་པོ་ཡའོ་མོན་གྱི་རྩ་བའི་མཆོ་སྐྱག་གཉིས་

བས་དངུལ་མདོག་ཅན་གྱི་འདྲ་སྒྲུབ་ཆེན་ཆེན་དུ་འསྐྱོབ་དང་། འདྲ་
 ལྷན་མེད་འཆར་བ་དེ་ཡི་མའི་མེ་ལོང་ལྟ་བུ་ཞིག་ཡོད་པའི་དབང་གིས་རྟའི་
 ཅིང་ཡའོ་ཞེས་གྲགས། ཡའོ་མོན་ཞེས་པའི་མིང་དེར་ཤོད་རྒྱུན་གཉིས་
 ཡོད་པ་སྟེ། གཅིག་གི་རྟའི་ཅིང་ཡའོ་ཡི་མདུན་དུ་སྟེགས་བུ་སྟོ་བྱང་
 གཉིས་ཡོད་པ་དང་། ཆ་འགྲིག་དུ་སྟོ་ལྟ་བུ་ཞིག་ཡོད་པས། ཡའོ་མོན་
 ཞེས་མིང་དེ་བྱུང་། ཅིག་ཤོས་ནི་རྟའི་ཅིང་ཡའོ་ཡི་སྟོ་སྟེགས་ཀྱི་མཆོ་ཐོག་
 དུ་སྤྱིང་སྐྱོན་རྒྱུང་རྒྱུང་བཞི་ཡོད་པ་གཡས་སུ་རྟེང་ཆིང་རྒྱུང་བ་དང་ཆེ་བ་
 གཉིས། གཡོན་དུ་རྟང་ཅའི་དང་ལུག་རྟོན་གཉིས་ཡོད་པ་རྣམས་འབྲེང་
 གཞུང་སྟོལ་མར་གནས་པ་རྒྱ་གམ་དབྱིབས་ཅན་ཞིག་ཡོད་པས། རྒྱ་གམ་
 སྟོ་ཞེས་འབོད། སོར་ཐིུ་ཀལ་གྱི་ཡི་གེའི་ནང་ལ་ཡའོ་མོན་གྱི་མིང་ལ་
 “Macau” (དབྱིན་ཡིག་གི་མིང་ལ་Macao) ཞེས་འབོད་པ་དེ་ལ་བཤད་
 སྟུང་དགོང་སྟོ་པོ་ཞིག་ཡོད། ངག་རྒྱུན་གྱི་བཤད་སྟུང་བྱས་ན། སོར་
 ཐིུ་ཀལ་བ་ཐོག་མ་ཡའོ་མོན་དུ་འབྱོར་སའི་སྤྱིང་སྐྱོན་དེའི་སྟོ་བྱང་གྱི་མ་གོ་
 ལྟ་ཁང་ཉེ་འདབས་ནས་སྐམ་སར་འཛེགས་ཡོང་བ་དང་། ཁོང་ཆོས་མཆོ་
 འགམ་གྱི་ཉ་པ་ཆོར་ས་ཆ་དེའི་མིང་འདྲི་ཅད་བྱེད་སྐབས། ཉ་པ་ཆོར་སྟོ་
 ངོར་མ་གོ་ལྟ་ཁང་གི་མིང་ལ་གང་ཟེར་མིན་ཅད་གཅོད་བྱེད་ཀྱི་འདུག་
 བསམས་ནས། མ་གོ་ཞེས་ལན་བཏབ་པ། སོར་ཐིུ་ཀལ་བ་ཆོས་མ་གོ་
 ཞེས་པ་དེ་ས་ཆ་ཆང་མའི་མིང་ལ་བཅི་བ་དང་། ཀོང་དུང་སྐད་ཀྱི་མ་གོ་
 ཞེས་པའི་སྟོ་དེ་སོར་ཐིུ་ཀལ་གྱི་ཡི་གེར་“Macau” ཞེས་པར་བརྒྱུར་བ་
 རེད།

ས་གཤིས་དང་ས་དབྱིབས་ཆགས་རྒྱལ།

ཡའོ་མོན་དང་དེའི་ཉེ་འདབས་ཀྱི་མཚོ་འགམ་དང་། མཚོ་རྒྱད་
 གླིང་ཕན་ནམས་རི་བོ་ཁྱི་ཕག་འབྱར་དུ་སོན་པའི་ས་ཁུལ་ལ་གཏོགས་པ་
 དང་། ཏཱ་ལྷོ་ས་ཁུལ་གྱི་རི་ཁུལ་མཚོ་འགམ་ཁྱད་ཚོས་མངོན་གསལ་དོད་
 བོ་ལྡན་ཞིང་། དེའི་རི་རྒྱད་ཤར་བྱང་ནས་ལྷོ་རྒྱབ་ཏུ་ཕྱུ་འབྲེལ་དུ་ཡོད་པ་
 དང་། ཡའོ་མོན་གྱི་བྲག་རྩོད་ཚང་མ་པལ་ཆེ་བ་འདྲོང་རྩོད་གཙོ་བོར་གྱུར་
 པའི་རྩོད་ལྷན་བྲག་རྩོད་ཤར་གྱི་ཡིན། ཡའོ་མོན་གྱི་ས་བབ་མཐོ་བོ་མེད་ལ།
 གཞི་རྩའི་ཆ་ནས་རང་བྱུང་བདེ་ཐང་མེད་ཅིང་། ས་ཁོངས་ནང་གི་ས་ཆ་
 མང་ཆེ་བ་ནི་རི་མ་ཐང་དང་རི་ཁུལ་ཡིན། སྤྱི་ལོ་རྒྱུ་ལྷན་ནང་དུ་རི་མ་ཐང་
 གིས་47% ཟིན་གྱི་ཡོད། ལུ་ལྷན་གྱི་ས་བབ་མཐོ་ཤོས་ཡིན་
 པ་དང་། གླིང་ཕན་ཉིལ་བོ་འདྲོང་རྩོད་ལས་ཀྱབ་པའི་རི་རྒྱད་ཅིག་ཡིན་པ།
 རི་བོ་གཙོ་བོ་དང་ཉེ་ཐང་ཉན་རི་བོ་དེ་རྒྱ་མཚོའི་ངོས་ལས་སྤྱི་ཁྱི་174ཡོད་
 ཅིང་། དེའི་མཐའ་སྐོར་དུ་ད་དུང་སྤྱི་ཁྱི་བརྒྱ་ཡན་གྱི་རི་བོ་ཁ་ཤས་ཡོད།
 ཡའོ་མོན་ལྷེད་གླིང་ཕན་ས་བབ་དམའ་ཤོས་ཡིན་པ་དང་། དེའི་མཐོ་
 ཤོས་ཀྱི་ཤར་ཐང་དུ་ད་དུང་ཉན་རི་བོ་ལའང་སྤྱི་ཁྱི་91ལས་མེད།

ཡའོ་མོན་ལྷེད་གླིང་ཕན་དུ་གཞི་རྩའི་ཆ་ཆེན་པོས་མཚོ་བསྐབས་པའི་
 དབང་གིས་མཚོ་འགམ་གྱི་ས་ཁོངས་སྣོད་མས་བོ་ཡོད། ཏང་ཅའི་གླིང་ཕན་དེ་
 བོ་གླིང་ཕན་ཕན་རྒྱུ་འབྲེལ་ནས་ཡོད་ཅིང་། དབྱས་ལྷོ་ཁུལ་དང་།
 རྒྱབ་བྱང་ཁུལ། བྱང་ཤར་ཁུལ། དེ་བཞིན་ཤར་ཁུལ་གྱི་རྒྱལ་སྤྱིའི་
 གནམ་གྱི་ཐང་བཅས་ཚང་མ་ནི་མཚོ་བསྐབས་ནས་བྱང་བ་ཤར་གྱི་ཡིན།
 ལུ་ལྷན་གྱི་ས་ཆ་མང་ཆེ་བ་རང་བྱུང་གི་མཚོ་འགམ་ཡིན་ཞིང་།
 དེ་གར་ཉེ་ཉན་ཐང་དང་ལུ་ལྷན་ཐན་ཞེས་མཛེས་སྤྱད་ལྡན་ཞིང་རང་བཞིན་
 ལྡན་གྱུ་གྱི་མཚོ་ཁོང་རྒྱ་རྒྱལ་རྒྱལ་ས་གཉིས་ཡོད། ཡའོ་མོན་དེ་ལྷོ་རྒྱ་

མཚོའི་ཉེ་འགུམ་དུ་ཡོད་ན་འང་གཞིགས་གཉིས་ཀ་ཀྱང་ཅང་གཙང་པོ་རྒྱ་
 མཚོའི་ནང་འགོ་ས་ཡིན་པས། ལོ་ལྷ་ར་ཆ་སྟོན་ས་སུ་བྱེ་འདམ་དྲ་ལམ་
 དུན་མི་6000ཙམ་མཚོ་རྒྱད་དུ་སྤང་གསོག་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད་པར་བརྟེན།
 ཡའོ་མོན་ཉེ་འགུམ་གྱི་མཚོ་ཁོངས་ན་མས་རྒྱ་གཉིང་རིང་པོ་མེད་ཅིང་།
 བལ་ཆེ་བ་སྤྱི་ཁྱི་གཅིག་ནས་གསུམ་བར་ལས་མེད། དེས་ཚོད་འཛིན་
 ཐེབས་ནས། ཉེ་རབས་སུ་རྒྱ་གཉིང་རིང་པོ་དགོས་ལ་ཐེག་ཆད་ཆེ་བའི་
 བྱ་གཟིངས་གསར་དུ་ཐོན་རྗེས་ཡའོ་མོན་གྱིས་བཟུང་བའི་ཤར་ཚུགས་ཀྱི་བྱ་
 ཁ་ཆེན་པོའི་གནས་བབ་དེ་རིམ་བཞིན་རྒྱ་གཉིང་རིང་ཁོང་གྱི་ཁ་བཟང་
 བའི་ཁང་ཀང་ནས་འབྲས་ཆབ་བྱས་ཡོད། མིག་སྔར་ཡའོ་མོན་གྱིས་ལུ་
 རྟོན་གྲིང་སུན་གྱི་ཤར་མེར་རྒྱ་གཉིང་རིང་བའི་བྱ་ཁ་གཅིག་གསར་བཅོ་
 བྱེད་བཞིན་ཡོད་ཅིང་། དེ་གའི་རྒྱའི་གཉིང་རིང་ཆད་ལ་སྤྱི་ཁྱི་5ནས་
 6བར་ཡོད་པས། དེ་བཅོས་ཆར་རྗེས་ཡའོ་མོན་གྱི་དཔལ་འཕྱོར་གང་
 འཕེལ་སྤྱོད་དང་བྱེ་བྱག་དུ་སྤྱི་ཚུགས་ཉེ་ཆོང་ལ་སྤུལ་འདེད་ཆེན་པོ་ཐེབས་
 སྤུབ་རྒྱ་རེད།

གནམ་གཤིས།

ཡའོ་མོན་དེ་ཉེ་མ་སྒྲིག་ཐིག་བྱང་མའི་སྟོ་ཁུལ་དུ་གནས་ཡོད་ཅིང་།
 རྒྱ་མཚོ་ཆེན་པོ་དང་དུས་རྒྱུད་གཉིས་ཀྱི་ཤུགས་ཀྱེན་ཆེན་པོ་ཐེབས་ཤིང་།
 ཆ་བའི་ས་ཁུལ་ཡིན་པའི་རྒྱ་མཚོའི་རང་བཞིན་གྱི་གནམ་གཤིས་ལ་གཏོགས་
 པ་ཞིག་ཡིན། དགུན་དུས་སུ་བྱང་ཤར་རྒྱུད་བྱ་ལྡང་ཞིང་། སྐམ་ཤས་
 ཆེན་འང་གང་མོ་མེད། དབྱར་དུས་སུ་སྟོ་ཚུགས་རྒྱ་མཚོ་ཆེན་པོའི་ཤར་
 སྟོའི་དུས་རྒྱུད་དང་སྟོ་རྒྱབ་དུས་རྒྱུད་གཉིས་ལྡང་ཞིང་དྲོད་ལ་བཞུགས་

ཆེ། ཡའོ་མོན་གྱི་ལ་རེའི་ཆ་སྟོམས་རྩྭ་ཚད་22.3°Cདང་། ཆ་བ་ཆེ་
ཤོས་ནི་སྤྱི་ཟླ་བདུན་པའི་ནང་ཡིན་ཞིང་། ཟླ་རེའི་ཆ་སྟོམས་རྩྭ་ཚད་
28.6°Cཡིན། གང་ཤོས་ནི་སྤྱི་ཟླ་དང་པོ་དང་། ཟླ་རེའི་ཆ་སྟོམས་
རྩྭ་ཚད་14.5°Cཡིན།

ལ་རེའི་སྤྱི་ཟླ་5ནས་9བར་ནི་ཡའོ་མོན་གྱི་དབྱར་དུས་ཡིན་ཞིང་།
དབྱར་དུས་རིང་ཞིང་བཞུད་ཆེ་བ་ནི་ཡའོ་མོན་གནས་གཤིས་ཀྱི་ཁྱད་
ཆོས་གཙོ་བོ་རེད། ཡའོ་མོན་དུ་ཆར་པ་བབ་ཡས་ཏེ་ཅང་གི་འབེལ་
ཞིང་། ལ་ལྟར་ཆར་པ་བབ་ཡས་ཏེ་མི་2000ཡན་ལ་སླེབས་པས། ལྷ་
སྟེ་མཆོ་རྒྱུད་དུ་ཆར་པ་མང་བའི་ས་ཁུལ་གྱི་གསལ་ཤིག་ཡིན། འོན་ཀྱང་
ལ་ལྟེལ་པོར་ཆར་པ་བབ་ཆད་ཏེ་ཅང་གི་སྟོམས་པོ་མེད། ལ་རེའི་སྤྱི་ཟླ་
4ནས་9པའི་བར་ཆར་ཞོད་རྒྱུགས་ཤིང་། ལ་རེའི་ཆར་པ་བབ་ཆད་
83% ཟླ་བ་དྲུག་པོ་དེའི་ནང་གཅིག་བསྟུས་བྱས་ཡོད། རྒྱ་མཆོའི་ཉི་
འགམ་དུ་ཆར་པ་མང་བའི་དབང་གིས་ཡའོ་མོན་དུ་བཞུད་ཆེན་ཅུང་ཆེ་
ཞིང་། ལ་རེའི་ཆ་སྟོམས་ཀྱི་བཞུད་ཆེན་ནི་80% རེད། ལ་རེའི་སྤྱི་ཟླ་
3—6བར་ནི་བཞུད་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་སྐབས་ཡིན་པ་དང་། སྐབས་རེ་ལ་
ན་བཞུད་ཆེན་100% ལ་ཡང་སླེབས་ཀྱི་ཡོད།

ལ་རེའི་དབྱར་གཞུང་དུ། ཡའོ་མོན་ལ་ཆ་བ་ཆེ་བའི་ས་ཁུལ་གྱི་
རྒྱང་འཕྲུལ་དྲག་པོ་ཡང་སེ་བརྒྱབ་ཀྱི་ཡོད། རྒྱང་འཕྲུལ་དྲག་པོ་བརྒྱབ་པ་
དེས་ཆར་ཞོད་ཆེ་ཏུ་འགྲོ་བའི་རྩྭགས་གཅིག་ཡོད་ནའང་། རྩྭགས་གཞན་
ཞིག་ནས་ཆེ་སྟོག་རྒྱ་ནོར་ལ་གྱུར་གྱུར་བཅོ་གི་ཡོད། དུས་རབས་འདི་
ཤར་བ་ནས་བཟུང་། རྒྱང་འཕྲུལ་དྲག་པོའི་གནོད་འཚེ་ཚད་སེ་ཆེ་ཤོས་
གསུམ་བྱང་བ་སྟེ། སྤྱི་ལོ་1923ལོའི་ཟླ་བ་8ཆེས་18ཉིན་གྱི་རྒྱ་པག་ལོའི་

རྒྱུང་འཕྲུབ་དྲག་པོ་དང་། ཟ࿳་ལོ་1964ལོའི་ཟ࿳་9ཆེས་5ཉིན་གྱི་རྒྱུང་
 འཕྲུབ་དྲག་པོ་ལུ་ཅི། ཟ࿳་ལོ་1983ལོའི་ཟ࿳་9ཆེས་9ཉིན་གྱི་རྒྱུང་འཕྲུབ་
 དྲག་པོ་ཨས་ལུན་བཅས་གསུམ་ཡིན། རྒྱུང་འཕྲུབ་དྲག་པོ་དེ་དག་གིས་མི་
 ཅམས་ལ་རྒྱུང་གུན་དང་སེམས་ལ་དངངས་སྐྱལ་བརྒྱས་ཡོད་ལྟེན། དེ་
 རྒྱུང་ལོས་ལྷ་བརྒྱད་རྒྱུང་མཁན་ཆོས་དཀ་ཀྱན་གསེའེུད་སྐབས་རྒྱུང་བཞིན་
 ལྷག་རྒྱུང་ལྷེ་གི་ཡོད་པ་དེད།

ལྷག་འབྲུམ་མང་པ་ནི་ཡའོ་མོན་གྱི་དབྱིད་ཀའི་བྱང་ཆོས་མའོན་
 གསལ་དོད་པོ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ཡོ་རྒྱར་སྤྱི་ཟླ་3པར་ཡའོ་མོན་དུ་ལྷག་
 འཐེབས་ཉིན་མོ་མང་ཤོས་ཀྱི་སྐབས་ཡིན་པ་དང་། མ་སྟོམས་ལྷ་དུས་
 ཚོད་གཟའ་འཁོར་གཅིག་གི་ཡས་མས་ལྷག་འབྲུམ་པར་བརྒྱབས་ནས་སྤྲོད་ཀྱི་
 ཡོད།

ཐོན་ལུས་དང་ཐོན་ཁུངས།

ས་ཀྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་ཡིན་པའི་ཡའོ་མོན་གྱི་ངོས་ནས་བཤད་ན། མོན་
 རྒྱུ་ལ་མི་འདྲར་བཞི་ཞུན་ཆ་ཆེན་པོ་ཡིན་པོད། འོན་ཀྱང་རྩོམ་གསུ་
 རྒྱུ་ལ་ཕྱན་ལྷན་ཞིག་ཡིན་པའི་ཆ་ནས། རྩོམ་གྱི་ཡའོ་མོན་ལའང་རྩོག་
 ཆགས་དང་སྤྱི་ཤིང་གི་མོན་རྒྱུ་ལ་རྩུབ་སྤྱོད་ཆོག་པའོ་ཡོད། ཡའོ་
 མོན་གྱི་སྤྱི་ཤིང་མིང་སྤྱི་ཞེས་པའི་ནང་དུ་འཁོད་པར་གཞིགས་ན། ཡའོ་
 མོན་ས་ལྷན་དུ་སྤྱི་ཤིང་རིགས་1153ཡོད་པ་དང་། ཆ་བ་ཆེ་བའི་ས་ལྷན་
 དུ་རྩྭ་བའི་ལོ་མ་ཆེ་རིགས་གྱི་ཤིང་ནགས་དེ་རྩ་ཡའོ་མོན་དུ་བྱལ་བ་རྩ་ཆེན་པོ་
 ཡོད་ཅིང་། ཡའོ་མོན་དུ་གྱུ་ཁ་བཟོས་པ་དང་ལྷན་ཕྱེ་ཟམ་མ་ཆད་པར་རྩ་
 ཆེར་འཁྲོ་བ་དང་ཆབས་ཅིག་སྤྱི་ཞེས་ཤིང་ནགས་དེ་དག་མིང་གི་རྩོག་མར་

ལྟར། ད་ཆ་ཡའོ་མོན་ས་ཁྲལ་མཚོན་པའི་རང་ཕྱང་ནགས་ཚལ་དེ་རིགས་
 བར་མང་དབྱང་རི་བོའི་ཐོག་ཐར་ཐར་ཅམ་ལྟག་ཡོད། དེའི་ཤིང་རིགས་
 གཙོ་བོ་ནི་ག་བྱུང་ཤིང་དང་། དེའི་བར་ཤིང་གཉིས་ཡིན། ཡའོ་མོན་
 ཏུ་རི་རྒྱུས་སྒྲིག་ཆགས་ཀྱི་རིགས་ཅུང་མང་ཞིང་། རྒྱེ་མ་ལེབ་ཁོ་ན་རིགས་
 བརྒྱ་ལ་ཉེ་བ་ཡོད། དེ་སྒོན་མཚོ་རྒྱུད་ཏུ་རྒྱ་ནང་སོན་ཁྲངས་འབེལ་ཞིང་།
 ཉ་ལས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རིང་བ། དར་རྒྱས་ཆེ་བ་ཞིག་ཡོད་ནའང་། ད་ཆ་རྒྱ་
 བཙག་པ་བརྒྱས་པ་ཆབས་ཆེ་བ་དང་། ཉ་སྟགས་འཛོལ་དུགས་པའི་
 དབང་གིས་ཡའོ་མོན་དང་ཉེ་བའི་མཚོ་ཁོངས་སུ་རྒྱ་ནང་སོན་ཁྲངས་ཉིན་
 རེ་བཞིན་སྟངས་འགྲོ་གི་ཡོད།

གཉེར་ཁའི་སོན་ཁྲངས་ཐད། ཡའོ་མོན་ཏུ་འཛོལ་དོའི་ས་ཁྲལ་
 ཡིན་པའི་རྒྱུན་གྱིས་རྒྱ་ཆས་ཏུ་ཅང་གི་འབེལ་བོ་ཡོད། མིག་སྤར་ལུ་རྟོན་
 རྒྱང་ཕན་གྱི་རྒྱབ་བྱང་ཁྲལ་ཏུ་རྒྱ་བཤག་ས་ཆེ་གས་ཤིག་ཡོད་པ་དང་།
 ཚོད་དཔག་བྱས་ན་རྒྱ་བཤག་ཚད་ཉུན་ཁྲི་600ཟིན་གྱི་ཡོད་པས། ཡའོ་
 མོན་ས་ཁྲལ་འི་པོའི་ཡར་ལས་འཛུགས་སྐྱབ་གྱི་དགོས་མཁོ་སྤང་བྱེད་ཀྱི་
 ཡོད། རྒྱ་ཆས་ལྟར། ཡའོ་མོན་ཏུ་གཉེར་ཁ་གཞན་གང་ཡང་མེད་ཅེས་
 བཤད་ན་ཆོག་པ་ཡིན། དེ་མིན་དེང་རབས་བརྒྱུ་ལས་གོང་འཕེལ་འགྲོ་
 བར་དགོས་ངེས་ཀྱི་ས་ཆ་དང་། རྒྱ་སྟག་སྟགས་མང་གཞིའི་སོན་
 ཁྲངས་ཀྱང་ཡའོ་མོན་ཏུ་ཏུ་ཅང་གི་དགོན་པོ་ཡིན། ས་ཆའི་རྒྱ་ཁྲོན་གྱི་
 དོག་པོ་ཡིན་ལྟམས། མཚོ་བསྐྱབས་ནས་སྐམ་ས་ཡང་མེ་བརྒྱས་ནའང་
 རིན་དོད་ཆེ་དུགས་པས། ས་ཆ་ཚོན་གང་ཡང་གསེར་ལྟར་རིན་གོང་མཚོ་
 པོ་ཡོད། ཡའོ་མོན་རང་ཏུ་པལ་ཆེར་ཚུ་མེད་རྒྱ་མེད་པར་གྱུར་ཟིན་པ་
 དང་། གཙོ་བོ་གྲུ་ཏེ་ནས་མཁོ་འདོན་བྱེད་ཅིང་། ལོ་རབས་